

ივანე როსტომაშვილის საფასით და რედაქციით გამოცემული.

№ 4.

ღრუა გონს მოვიღეთ!

ღვინისა და არყიული სასმელების წინააღმდეგ.

ნიკოლოზ ბარნაბიშვილის-მეიარ.

ფასი 15 კაპ. გაგზავნით.

„ჩვენ უნდა ვშობოთ ჩვენი მყობადი,
ჩვენ უნდა მივცეთ მომავალი ხალხს!..
ი. ქავჭავაძე.

„ყოველი წუთი თავისუფალი დროსი
ადამიანმა სწავლას უნდა მოახმაროს!..
კონფუცი.



ბზილისი

სტამბა ექვთიმე ივ. ხელაძისა.

1896



ივანე როსტომაშვილის საფასით და რედაქციით გამოცემული.

№ 4.

ღრუა გონს მოვიღეთ!

ღვინისა და არყეული სასმელების წინააღმდეგ.

ნიკოლოზ ბარნაბიშვილის-მიერ.

34597

„ჩვენ უნდა ვშობოთ ჩვენი მყობადი,
ჩვენ უნდა მივცეთ მომავალი ხალხს!..“
ი. ტავეკვაძე.

„ყოველი წუთი თავისუფალი დროსი
აღამიანმა სწავლას უნდა მოახმაროს!..“
კონფუცი.



ტფილისი

ქუთაისი ექვთიმე ივ. სულაძისა.

1896

Дозволено цензурою, Тифлисъ 2 декабря 1895 года.

დროა გონს მოვიდეთ!*)

ღვინისა და არყეულის ხმარება სასმელად, როგორც ამას ქვემოთ დაინახავთ, პროფესორი ფორელის სიტყვიდამ, ლუპავეს ჩვენ ჯან-მრთელობას, ლუპავეს ჩვენ გონებით ნიჭებს, ლუპავეს ჩვენი ოჯახის კეთილ-დღეობას და, რაც უფრო სამძიმოა, ლუპავეს სულს კაცისას და მის ჩამომავლობას. ამოდენა ვნება მოაქვს ღვინოს ადამიანისათვის და ჩვენ-კი გულ-გრილად შეეცქერით მას და არაფითარ ზომას არ ელონობთ მის წინააღმდეგ.

პირიქით, რაც დრო მიდის, უფრო და უფრო ვრცელდება, როგორც ხმარება ღვინისა და სხვა არყეულისა, ისე მათი წარმოება. ვითარცა მოარული დაღის იგი სოფლიდამ სოფლად ჩვენს ქვეყანაში და უჯდება ყველას ძეაღსა და რბილში: სმენ ყველანი—დედა-კაცებიც, ქალებიც, ბავშვებიც, ქაბუკნიც და ვაჟ-კაცებზე ხომ რაღა ვსთქვათ,—სტუმრობა, ნადიმობა,

*) შინაარსი ამ წიგნისა შეეხება ჩვენი ცხოვრების ერთ უმთავრეს დარგს—„ღვინისა და არყეული სასმელების კეთება-ხმარებას სასმელად“, „ღვინისა და არყეული სასმელების კეთება-ხმარების სრულიად მოსპობას“. საგანი, როგორც მკიუბველი დაინახავს, სახუმარო არ არის და ჩვენი ხალხისათვის დიდად საყურადღებო. ვსთხოვ ჩვენ ქველ-მომქმედ წრეებს და პირებს გაავრცელონ ეს წიგნი ახალგაზდებში და ხალხში.

ქორწილი, ქელები და სხვ. ისე როგორ ჩაივლის, რომ ერთი ლაზათიანად არ გამოთვრნენ, არ შეზარხოშდნენ!..

ლარიბსაც და მდიდარსაც, ქალსაც და კაცსაც, დიდსაც და პატარასაც, ერთი სიტყვით ყველას, წარმოუდგენიათ, რომ მხიარულობა ღვინის სმით უნდა იყოხოს; წარმოუდგენიათ, რომ ქელებებში, ქორწილში, ნათლობაში, შეხვედრაში და სხვ., უკეთესი საშუალება მწუხარების და სიხარულის გამოხატვისა არის დათრობა, ღვინით გატყვრომა, გაპირუტყვება...

მაგრამ ყველაზედ გასაკვირველი აქ ის არის, რომ ყველანი ვიღუპებით და არ-კი ვიცით რათა და რისთვისა? რომ ვკითხვით ჩვენს თავს—რათა ვსვამთ, გარწმუნებთ პასუხს ვერ ვიტყვით. რომ ვსთქვით, რომ ეს სასმელები გემრიელია, ვერ ვიტყვით, რადგანაც, აბა რა ისეთი განსაკუთრებული გემო აქვს ღვინოსა და არაყსა, რომ ადამიანები ხშირად თავსაც-კი იხრჩობენ შიგა!—რომ ვსთქვით, რომ ღვინო და არყეული მარგებელია ჩვენი ჯან-მრთელობისათვის, აგრეთვე ვერ ვიტყვით, რადგანაც ექიმებმა და მეცნიერებმა დიდი ხანია დაამტკიცეს, რომ არც ღვინოში, არც ლუღში და არც სხვა არყეულში არავითარი ყუათი ¹⁾ არ მოიპოვება და შხამი-კი ბლომად არის მათში დარეული, რომელიც, თქმა არ უნდა, მავნებელია ყველასათვის.—რომ ვსთქვით, რომ ღვინო გვმატებს ღონეს, აგრეთვე ვერ ვიტყვით, რადგანაც ყველგან და ყველასაგან შენიშნულია, რომ მსმელი მუშები მარად გაცილებით უფრო ნაკლებს საქმეს აკეთებენ, ვიდრე არა მსმელები; გამოდის, რომ მსმელებს ნაკლები ღონე ჰქონიათ, რომ ღვინო არ-კი ჰმატებს ღონეს, არამედ ართმევს. ასსა და ათასს კაცზე შეგვიძლიან დავრწმუნდეთ, რომ ისინი, ვინც სასმელად მხოლოდ წყალს ხმა-

¹⁾ ყუათი—ძალა, ღონე.

რობენ, უფრო ღონიერნი და საღნი არიან, ვიდრე მსმელნი ღვინისა.

ამბობენ აგრეთვე, რომ ღვინო ათბობს კაცსაო, მაგრამ არც ეს არის მართალი: ყველამ ვიცით, რომ ნასვამი კაცი ხურდება მხოლოდ ცოტა ხნობით, ბევრს ხანს-კი უფრო სცივა, ვიდრე უსმელს. — რომ ვსთქვათ, რომ ქელებებში, ნათლობაში, ქორწილში, გაყრაში, სყიდვა-გასყიდვაში და სხვა ამ გვარ შემთხვევებში ღვინო დავლიოთ, უფრო გავსჯით იმ საქმეს, რომლისათვისაც შევკრებილვართ, არც ეს არის მართალი რადგანაც, რომ ამისთანა დროს საქმე კარგად გასაჯო, სრული სიფხიზლეა საჭირო და არა ღვინით გატყერომა. — რომ ვსთქვათ, რომ იმისთვის მაინც მავნებელი იქნება ღვინის სმაზე ხელის აღება, ვინც უკვე დაჩვეულია მის ხმარებას, არც ეს არის მართალი, რადგანაც კარგად ვხედავთ ყველანი, რომ მსმელი ხშირად ვარდება სატუსალოში, სადაც მას ღვინოს სრულებით არ აძლევენ და ამით იგი ხოლო უკეთესდება, ღონიერდება. — რომ ვსთქვათ, რომ ღვინოს ხმარება გვმატებს სიმხიარულეს, არც ეს არის მართალი, რადგანაც ღვინო, როგორც მალე აღხენს კაცს, ისე მალეც აგდებს მწუხარება-მოწყენილობაში. შედით რომელ სამიკიტნოშიაც¹⁾ გნებავთ და ყველა აქ თქმულს ნათლად დაინახავთ. — რომ ვსთქვათ, რომ ღვინის სმა მავნებელი არ არის, არც ეს არის მართალი, რადგანაც მისი მავნებლობა სულისა და ჯანისათვის ყველას კარგად აქვს გამოცდილი.

მაშ ეგრე: ღვინოს არც გემო აქვს განსაკუთრებული და არც ყუათი; ის არც გვათბობს, არც ღონეს გვმატებს, არც საქმეში გვშველის და სულისა და ჯანისათვის-კი დიდად მავნებელია. რომ ჰკითხოთ, რათა ჰსვამთ და რათ იღრჩევით ღვინოში, გიპასუხებენ: „ყველანი სმენ და ევატიყებიან ერთმანერთს; რო-

¹⁾ სამიკიტნო — სასმელების დუქანი.

გორ შეიძლება, თუ მეც არ დავლიე და არ მოვიწვიეო“.—აი ეს გახლავთ მსმელების გამართლება და საბუთი! ამათ წარმოდგენილი აქვთ, რომ ირგვლივ ყველანი სმენ და ეპატიყებიან ერთმანერთს, მაგრამ ეს ხომ ტყუილია: ქურდი მუდამ ქურდებთან ავან-ჩავანობს და მას ყველა ქურდად მიაჩნია; აბა თავი დაანებოს ქურდობას და პატიოსან ხალხში გაერიოს: ნახავს, რომ ყველა ქურდი არა ყოფილა. ღვინის სმა და სიმთვრალეც ასეა: ყველანი არა სმენ და არც ჰპატიჟობენ ერთმანერთს. ყველანი რომ მსმელები ყოფილიყვნენ, აქამომდე ხომ ჩვენი ნასახიცი აღარ იქნებოდა ქვეყნად, ისე ამოვწყდებოდათ ყველანი, მაგრამ მადლობა ღმერთს: მისი მოწყალეობა გვფარავს და გვპატრონობს მარად და ყველგან! რამდენი ათასი და ათი ათასი სულია იმდენად შეგნებული, რომ ერთ ჭიქა ღვინოსაც არ ჩაუშვებს პირში! ამათი წყალობით არის ქვეყანა ცოცხალი და კიდევაც იქნება მარად!..

თუ ღვინის მსმელთ ხელი-ხელს გადაუბამთ და მხოლოდ იმას ცდილობენ, რომ მთელი ქვეყანა ღვინის სმას შეაჩვიონ და მით დაღუპონ, ჩვენ რაღას ვაკეთებთ? დროა გონიერმა ხალხმაც შევიგნოთ, რომ ჩვენთვისაც საჭიროა ხელი-ხელთ ჩაჭიდვა და მედგარი ბრძოლა სიავის წინააღმდეგ, რომ ბოროტებამ ყველანი არა გვძლიოს და საუკუნოდ არ დაგვღუპოს!.. დროა გონს მოვიდეთ!..

ს ი ტ უ ჯ ა

ღვინისა და არყეულის ხმარებაზე,

წარმოთქმული სტუდენტების¹⁾ წინაშე (ტიურინის²⁾ უნივერსიტეტის³⁾ პროფესორის დოკტორი⁴⁾ ფორკელისაგან.

მოწყალენო ხელმწიფენო!

ღვინისა და არყეულის ხმარება სასმელად არის ერთი უძველესთაგანი ჩვეულება ხალხისა. მაგრამ სიძველით ჩვენ მას ვერ გავამართლებთ, როგორათაც ვერ გავამართლებთ ძველებურ ტანჯვა-წვალების წესებს, კაცთ-მჭამელობას, მონობას და სხვა ამ გვარებს. გარდა ამისა, უწინ მათრობელა სასმელები ძლიერ ძვირი იყო და ხოლო ბედნიერს დღეებში ხმარობდნენ; მაშინ არც ღვინის დაყენება იცოდნენ ხეირიანად, არც არყის გამოხდა და არც ამათი შენახვა; ეს იყო მიზეზი, რომ უწინ საზოგადოდ მცირედ იყო ღვინის სმა გავრცელებული და თუ სვამდნენ, სვამდნენ უფრო შეძლებულნი და ხალხის უმეტესი ნაწილი-კი მოშორებული იყო ამ სენს. წყალი, აი უწინდელი ადამიანის უმთავრესი და ერთად-ერთი სასმელი!

სულ სხვაა ახლა: იღმატებულმა ხელოვნებამ ღვინისა და არყეულის მომზადებაში შესამჩნევად გააერცვლა მათი ხმარება ხალხის ყველა ნაწილში და წოდებაში. სასმელების დუქნები მრავლდება სოკოსავით; აქ იფლანგება ნაშრომ-ნალვაწი დედ-

1) ს ტ უ დ ე ნ ტ ი—მოწაფეა უმაღლესი სასწავლებლისა.

2) ტ ი უ რ ი ხ ი—ქალაქია შვეიცარიაში.

3) უ ნ ი ვ ე რ ს ი ტ ე ტ ი—უმაღლესი სასწავლებელია.

4) დ ო კ ტ ო რ ი ეწოდება აქიშ და აგრეთვე უმაღლესი ხარისხის მეცნიერს.

შამებისა და თვითონ შვილებისაც; ღუქნებში დროს გატარებით იფუშება და იბლალება ოჯახური ცხოვრება; მსმელნი ამით არ კმაყოფილდებიან და ცდილობენ სახლშიაც იქონიონ ღვინო და არაყი, რითაც პატარაობითვე ეძენთ ამ სენსა ჩვენ შვილებს და შვილი-შვილებს. საზოგადოთ-კი ისე დაეწინაურდით ჩვენ ამ მხრით, რომ ღვინო და არაყი ხალხს პურსავით უსაჭიროეს საგნად მიაჩნია, ასე რომ, როცა ღვინო არ მოვა ხოლმე ყველანი დრტვიან და მთელ უბედურებად სთვლიან მის მოუსავლობას.

არ შემიძლიან არ გიამბოთ აქ ერთი შესანიშნავი ამბავი. ამას წინად ქალაქ ბრემენში იყო ბუნების-მეტყველთა კრება. კრების მერე ყველანი სადილზე მიგვიწვიეს და წარმოიდგინეთ ჩემი განცვიფრება: სუფრაზე შეუძლებელი გახდა წყლის შოვნა! 800 ადამიანისათვის გაშლილ-დამზადებულ სუფრაზე ერთი ბოთლი წყალიც-კი არ დაედგათ, ასე რომ, როცა მოსამსახურემ ერთი საათის შემდეგ ღვინიანი ბოთლით ძლივს წყალი მომიტანა, მე მოხარული გავხდი. დიახ, ჩვენ ვცხოვრობთ ზნეობით ძალ-დატანების დროში!

არ შემიძლიან დავმალო და არ გიამბოთ აქვე კიდევ ერთი ამ გვარი ამბავი. საქმე გახლდათ შემდეგში:

ამ ერთი თვის წინად, ქალაქ ბერლინში, როგორც თვითონაც უწყით, იყო ერთა-შორისი, დიახ მრავალ-რიცხვოვანი, აქიმთა კრება. მარტო ერთ სადილზე, რომელიც ბერლინმა გაუმართა ამ ექიმებს, დაილია:

| | | |
|------|-------|--------------------------|
| 5308 | ბოთლი | შამპანური; |
| 4721 | „ | ბორდოული; |
| 3805 | „ | რეინული; |
| 1500 | „ | მოზელოური; ¹⁾ |

¹⁾ ყველა ეს—ღვინოებია ფრანგული და ნემეცური.

2685 „ ლუდი;

300 დალევა არაყი.

ღროს გატარებაში მონაწილეობას იღებდა 4000 კაცი. ანგარიშით კაცზე მოდის 4 ბოთლი ღვინო, 2 ჩარეკამდე ლუდი და $\frac{3}{10}$ დალევა არაყისა. ბოროტი ენები ბევრს სამასხარო ამბებს ლაპარაკობენ, რომელიც მომხდარა ამ ნადიმზე, როგორც თვით სადარბაზო ოთახში, ისე კიბეებზე და ქუჩებში. მაგრამ მე არ შეევეხები ამ ამბებს, რადგანაც თვითონაც კარგად უწყით, თუ რაც იქნებოდა ეს სამასხარო ამბები...

„რასა ბრძანებთო“, — მეტყვეთ თქვენ: — „ღვინო ამხიარულებს კაცსა მწუხარე წამებში; გრძნობათა აღმძრავი სასმელები უმატებენ კაცს ხალისს და მხნეობას, იწვევენ ადამიანობას და ერთობას. რა უხამსი და ულაზათონი იქნებოდნენ ჩვენი უქმე დღეები და შეკრებილებანი უღვინოთ და უარაყოთ! მავნებელია ხოლო სიჭარბე და ნარეობა სასმელებში; ზომიერად ხმარება-კი სრულებითაც არ არის მავნებელი; თითქმის რომ მარგებელია კიდევ: გვიმატებს ძალას, გვაფხიზლებს, გვახურებს, გვამხნევებს, გვშველის მუშაობაში... ღვინო და არყეული უკეთესი საშუალებაა გამდიდრებისა, ხოლო, გარდა ამისა, ყუათიანიც არის“, — მეტყვეთ თქვენ.

რამდენიც აქ სიტყვაა, იმდენივე ტყუილი, სიცრუევე, თავის მოტყუება და გაუგებრობაა!

ყველა ღვინო და არყეული, რაც უნდა წყალ-გარეული იყოს, ისეთივე უხამია, როგორათაც თრიაქი, ბანგი, მორფი¹⁾ და სხვ., ხოლო, რადგანაც ღვინოში და არყეულში ბლომად ურევია წყალი, ამიტომ ჩვენც უფრო მეტის დალევა შეგვიძლიან მათი, — აი გარჩევა მარტო რაში მდგომარეობს.

მე ვეცდები, ღვინისა და არყეულის ხმარების შესახებ, სი-

1) წამლებია დამაძინებელი.

სწორით დავსვა საკითხები და საბუთებით ანუსხული პასუხიც მოგახსენოთ.

I. სსსარგებლათ თუ არა კაცის ჯან-მრთელობისათვის რომელიმე ღვინისა და არყუულთაგანის ზომიერი სმალება, როგორც საშუალება ხანი შექცევისა და უფათისა?

ამ კითხვაზე მე ვიძლევი გარდაწვეტილს პასუხს: არა. და აი მე ასე რად ვფიქრობ:

1) ის პირნი, რომელნიც არა სმენ არავითარ მათრობელა სასმელებს, ჰგრძნობენ თავის თავს მარად ძრიელ კარგად, რასაც ერთხმად თვითონვე აღიარებენ და ყოველ-გვარი მძიმე საქმის შესრულებაც უფრო უკეთ შეუძლიანთ, ვიდრე მაშინ, როცა ისინი ზომიერად სვამდნენ ლუდსა და ღვინოსა.

2) დამტკიცებულია გამოცდილებით, დოკტორი პარკესინსაგან, რომ, როდესაც ზოგიერთ სალდათებს ცოტაოდენი არაყი დააღვინეს და ზოგიერთებს-კი სულ არა და მუშაობაზე დააყენეს, აღმოჩნდა, რომ უსმელნი ყოველთვის უფრო კარგად და მეტს მუშაობდნენ, ვიდრე არაყ-დაღვულნი.

3) ზომიერად ღვინის დაღვეაც-კი მოქმედობს გონებაზე, ნამეტნავად ბავშვებისაზე, როგორც დამაძინებელი და სიანჩხლის აღმძვრელი საშუალება. პროფესორი დემმე, რომელიც თვით მომხრე არ არის სრული სიფხიზლისა, მოგვითხრობს შემდეგ საინტერესო ამბავს:

სკოლის რამდენიმე ჯან-სალ მოწაფეებს, ესე 10—15 წლოვანებს, რამდენიმე თვის განმავლობაში, ზაფხულში და ზამთარში, პირველად არ ეძლეოდათ არავითარი ღვინო და არყუული; ხოლო შემდეგში დაუწყეს მათ მეტად ზომიერად ღვინის ძლევა, მუდამ დღე სადილსა და ვახშამზე: პატარებს ეძლეოდათ წყალნარევი ღვინო, ნასამედი ჭიქისა, ხოლო მოზრდილებს—ნახე-

ვარ-ნახევარი ჭიქა და მარტო ამ გარემოებამ აი რა შედეგი გამოიწვია: როდესაც ღვინო ეძლეოდათ, ბავშვები უფრო მძინარეები, ნაკლებ ყურადღებისანი და უფრო მოდუნებულნი და ბრაზ-მორეულნი ხდებოდნენ, ვიდრე მაშინ, როცა უღვინოდ ატარებდნენ დროს. ერთს მათგანს-კი ისეთი ასპიტობა დაეტყო, შედარებით იმასთან, როცა იმას ღვინოს სრულებით არ აძლევდნენ, რომ იძულებულნი გახდნენ შეეწყვიტათ ამ გამოცდის გაგრძელება.

4) ვინც სრულებით არა სვამს ღვინოსა და არყეულსა, ისინი გაცილებით უფრო დიდ-ხანს სიცოცხლობენ, ვიდრე ისინი, რომელნიც ზომიერად ანუ გარდამეტებით სმენ ამ სასმელებსა და მთელ თავიანთ სიცოცხლეშიაც უფრო იშვიათად და ცოტა ხნობით ხდებიან ავად, ვიდრე ზომიერად მსმელნი. ეს კარგათა აქვთ შეგნებული ინგლისის „სიცოცხლის დამზღვეველ საზოგადოებათა“, რომელნიც უსმელებისგან უფრო მეტსა რჩებიან, ვიდრე მსმელებისგან და ამიტომ 10—20% უფრო ნაკლებს ახდევინებენ ამათ, ვიდრე მსმელებს.

5) დაჟინებითი ძახილი, რომ ღვინო და არყეული საჭირონი არიან ადამიანთა ურთი-ერთობისათვის¹⁾, — უსაფუძვლო აზრია. ამის წინააღმდეგ ფაქტს კარგად გვიჩვენებენ სრულიად არა მსმელნი ღვინისა, რომელთაც ისევე შეუძლიანთ ღვინის და კეთილი განწყობა საზოგადოებაში, როგორათაც ზომიერად მსმელთ.

პირიქით, ის გონებითი ნაწარმოებნი, რომელნიც იწერებიან შემდეგ ღვინით თუ არყეულით შეხურვებისა, ძრიელ საეჭვო ღირსებისანი დგებიან: ბევრს ამ გვარ თხზულებას თვით დამწერნი, შემდეგ გამოფხიზლებისა, უარსა ჰყოფენ დანანებით.

¹⁾ ეს რომ ასე იყოს, ქართველებზე მეტად ვინდა იქნებოდა ურთი-ერთობის მიმდევარი!

თუნდაც რომ დაეთანხმდეთ, რომ პოეზიის ზოგიერთი შესანიშნავი ნაწარმოები დაიწერა ღვინისა და არყეულის შეხურების გავლენის ქვეშ, ეს იმას მაინც არ ამტკიცებს, რომ თუ იგივე დამწერნი უფრო ფხიზელნი ან სრულებით თავ-დაჭერილნი ყოფილიყვნენ, უკეთეს ვერ დასწერდნენ; მე-კი დარწმუნებული ვარ, რომ ისინი არა-მსმელნი ყოფილიყვნენ, უფრო მეტს და უკეთესსაც დასწერდნენ.

და თუნდაც რომ მოიპოვებოდეს ასეთი თხზულებანი, მათ არ შეუძლიანთ უზღონ კაცობრიობას ის აუარებელი ვნება, რომელიც თან დასდევს ღვინისა და არყეულის ხმარებას. მე გადაჭრით ვამტკიცებ: ერთ მშვენიერ დღეს, რომ მთელი ქვეყნის ზურგზე ღვინო და არყეული გაქრეს და დუქნების მაგიერ ყველგან ჩაიხანები დაწესდეს, ამით ჩვენ სანატრელ ურთიერთობას სრულებითაც არაფერი ევნება, პირიქით, იგი მიაღწევს უზომოდ დიდ-ბუნებრიობას და სულიერს სიმაღლეს...

6) ის აზრი, რომ ვითომც ღვინო და არყეული ყუათს აძლევდნენ ადამიანს, კარგ გუნებაზედ მოჰყავდეს კაცი, ახურებდეს, ათბობდეს, აფგიზლებდეს და სხვ., დამყარებულია თვით მსმელის გრძობათა მოტყუებაზე, პირადულ კმაყოფილებაზე და მგრძობელობის სიჩლუნგეზე, რომელიც გამოწვეულია ღვინისა და არყეულის შხამის ზედ-გავლენით.

7) სწორედ რომ სასაცილოა, როდესაც ამტკიცებენ, რომ ლუდი ყუათიანი სასმელიაო, მაგრამ ვინ არ იცის, რომ ეს მისი სიყუვათე მხოლოდ მოჩვენებითია და, თუ რამდენათმე შესამჩნევია ეს მისი სიყუვათე, ეს მარტო მაშინ ხდება, როდესაც ჩანთქმულია ზღვისოდენა ლუდი და როდესაც იგი უსათუოდ მაენებელიც ხდება.

8) სმისაგან თავ-დაჭერილებს კიდევ იმას ეუბნებიან, რომ კაცისათვის, ეხლანდელი სწავლა-განათლების და გონებით მძიმე მუშაობის-გამო, საჭიროა გრძობათა აღმძრავი საშუალება-

ნი. გვითითებენ კიდევ ველურ ხალხებზე, რომ ისინიც ხმარობენ მათრობელა სასმელებსაო და თანაც იმას გაიძახიან, რომ სმაში თავ-დაჭერილნი მორფინისტები¹⁾ ხდებიანო და ან თავის-თავს მეტის-მეტი ჩაისა და ყავის სმით ლუპავენო...

მაგრამ, აქ შესანიშნავი ის არის, რომ უსმელობის მოწინააღმდეგეთ არც-კი ეძნელებათ როშონ ასეთი ტყუილი საბუთები უსმელობის და სიფხიზლის წინააღმდეგ!.. ჯერ ერთი, ტყუილია, ვითომც კაცვი საქიროებდეს საჯაფაო საქმეში, გონებითია იგი, თუ სხეულითი (ფიზიკური), გრძობათა აღმძრავ სასმელებს. ამას გვიმტკიცებენ ის მრავლისაგან-მრავალნი თავ-დაჭერილნი, რომლებსაც მთელ თავის სიცოცხლეში გემოთაც არ უნახავთ ერთი ჭიქა სავსე ღვინისა და მშვენიერად-კი ეწევიან საშინაო, თუ საქვეყნო საქმეების უღელს. დამტკიცებულია აგრეთვე, რომ თვით ველურს ცხოვრებაშიაც უმჯობესია თავ-დაჭერით ცხოვრება, მაგრამ ისე არაფერია ტყუილი, ვითომც ღვინის უხმარებლობას მოსდევდეს ჩაისა თუ სხვა რისამე განწესებულზე მეტის ხმარება. პირიქით, მუდმივი საფხიზლე მეტად გონიერ და თავ-დაჭერილ არსებად ხდის ადამიანს ყოველს შემთხვევაში. უსმელობა-კი არა, და ის-კი მართალია, რომ ლოთობა და საზოგადოდ ღვინის ხმარება ხელი-ხელს გადაბმულია თუთუნის წვეასთან.

უფრო ამაზე უკეთესს გეტყვი: მე მყვანდა მრავალი ავად-მყოფი—მორფინისტი და დაერწმუნდი, რომ მორჩენის შემდეგ ეს სენი ხელ-მეორედ ხოლო ღვინისა და არყეულის ხმარებაზე და განსაკუთრებით ლოთობაზე უბრუნდებოდათ. ამიტომ, მორ-

¹⁾ მორფინისტი—მორფის ხმარებას მიჩვეული. მორფი ტკივილების დამყენებელი წამალია, მაგრამ მხოლოდ მცირე ხნობით აყენებს ტკივილს; ამიტომ ერთხელ მისი მიმღები, რაც დრო მიდის, უფრო და უფრო ეჩვევა მის ხმარებას, სანამ სიკვდილი ბოლოს არ მოუღებს ავად-მყოფს.

ფინისტს თუ მართლა ჰსურს მორჩენა, უწინარეს ყოვლისა ღვინოსა და არყეულს უნდა დაანებოს თავი. სცადეთ და ღარწმუნდებით. რაც შეეხება ისეთ, სრულიად უენებელ სასმელებს, როგორც არიან—ჩაი, ყავა, შუშხუნა წყლები და სხვ., როგორც სხვა ყველაფერი, ესენიც მარად ჩვეულებრივად უნდა ვიხმაროთ. ნამდვილ ბუნებით სასმელად-კი კაცისათვის, როგორათა ც ყველა პირუტყვებისა და მცენარეებისათვის, მარად იყო და კიდევაც ღარჩება—წყაღი.

იმ ქვეყნებში, სადაც წყალი მეტის-მეტად ცუდი თვისებისაა, მისი განკარგება მუდამ ერთი წამოდულებით და შემდეგ გაცივებით შეიძლება; ხოლო, თუ ერთ კოვზ ჩაის ჩაჰყრით ანუ ამღვენსავე შაქრის თუ ხილის წვენს მიუმატებთ, გემრიელ სასმელადაც აქცევთ მას. განსაკუთრებით მენებელია ღვინისა და არყეულის ხმარება ცხელს ქვეყნებში; ამას ერთხმად აღიარებენ ყველა მეცნიერი და განათლებულნი მკვლევარნი. ტყუილად-კი არ აღუკრძალა მაჰმადმა, ცხელი ქვეყნის, არაბეთის, შვილმა, თვის მიმდევართ ღვინის ხმარება!.. სიტყვა-სიტყვით ამასვე ამბობენ სერიოზული მკვლევარნი დედა-მიწის თავ-ბოლო (Поллярных) ქვეყნებისა და ცივ მალალ ადგილებში ღვინისა და არყეულის ხმარებაზე...

II. მკვებელია თუ არა განზაკებული (წყალ-ღარკუელი) მათრობელა სასმელების ზომიერად ხმარება?

ამ საკითხზედაც ვიძლევი ისეთსავე გადაჭრილ პასუხს: დიან, მენებელია!

მე მჯერა, რომ თუ მაგარი ხასიათის კაცნი ძრიელ ზომიერად იხმარებენ განზაკებულ სასმელებს, ამით ისინი არ დაზიანდებიან, ან სრულებითაც არა ენებათ-რა მათ. მაგრამ, ბატონებო! სრული თავ-დაქერილობის მაგიერ ზომიერების მქადაგე-

ბლების დიდი სიმტყუნე იმაშია, რომ მათ სჯერათ, ვითომც და ლენინის ზომიერად ხმარებით შეიძლებოდეს მის ბოროტად ხმარებისაგან კაცობრიობის შეკავება. ყოველივე, რაც-კი ჩვენ ხელთ არის, ყოველი გამოცდილება, ბევრგვარ ქვეყნებსა და მრავალ წლების განმავლობაში შექმნილი დაკვირვებანი, უტყუერად გვიმტკიცებენ ამ შეხედულობის სრულს უძლურებას და ამისი დაცვა შეუძლიანთ მხოლოდ მავალი აზრების ბრმა მიმდევრებს და ცუდი ჩვეულებების მოწებს.

სმისგან სრულ თავ-დაჭერილებს გვეძახიან „შეუძლებელის მიმდევრებს“ (უტოპისტებს), მაგრამ შეუძლებელის მიმდევარნი ჩვენ-კი არა ვართ, არამედ მოძღვარნი და მიმდევარნი ზომიერებისა. აღარას ვამბობ ლენინისა და არყეულის ხმარების იმ ორ-ჰოფ მომხრეებზე, რომელნიც მოქმედებენ პოლიტიკური, ფინანსიური და სხვათა მოსაზრებათა ანუ მოუფიქრებლობისა-გამო. ესენი არიან უსაშინელოსნი მტერნი ყოველ საზოგადო სარგებლობისა და სამწუხაროდ—უმრავლესნი რიცხვით!.. ძმებსა და მეგობრებს-კი, რომელნიც თანამოზიარენი არიან ჩვენი, მაგრამ ჯერ აღრეულად მიაჩნიათ ამისი საქვეყნოდ აღიარება, ვეტყვით ასე: ჭეშმარიტება აჩასოდეს ადრე აჩ მოდის! მათრობელა სასმელების ზომიერად ხმაკება აი რად არის დიდად მავნებელი:

1) ლენინო და საზოგადოდ არყეული გამოიწვევს წყურვილს, მიჩვევისა-გამო ხდება ყოველ-დღიურ აუცილებელ მოთხოვნილებად, გამოიწვევს უფრო და უფრო მეტს სმას ლენინისას, დაბალ ხალხს მიეზიდება ხორციელი განცხრომისაკენ, ძრივლის ღონით მიათრევს მათ თავის სულ-მხუთავ ბადისკენ და თუ ვერ ეღირსა თვით მათ დახრჩობას, მათ შთამომავლობას ხომ მაინც შთანთქავს...

2) სასმელების დუქნები და ლენინის სმა ჰბადავენ ლენინისა და არყეულის საწარმოებლად თან-და-თან მადიდ თანხას; ეს თანხა ხდება ძალად, რომელიც ირგვლივ ჰბოჭავს თვით სა-

ხელმწიფოსაც-კი და იქამდის ახშობს მას, რომ იგი ველარ ჰხედავს, თუ რაში მდგომარეობს ხალხის ნამდვილი კეთილ-დღეობა და მთერალობას ხდის თავის შემოსავლის განსაღიდებელ წყაროდ. რომელი სახელმწიფოც ჯერ არ ჩასჭიდებია ამ გვარ შემოსავლის სახაზინო წყაროს, აღვილად შეუძლიან მისი გზის აქცევა, მაგრამ, თუ ერთხელაც არის, გაება ამ გვარ წამტყუებელ შემოსავლის ბადეში, შემდეგში ძნელი-ღაა მისგან დახწევა. გავსინჯოთ ისიც, თუ რას ეძახიან ერთ-მიერის ვაჭრობას (МОНОПОЛІЯ). რომ უზრუნველი ჰყოს ხალხი კერძო მოწალმართე-თაგან, რომ მიაწოდოს ხალხს ხოლო საღი, შემრგო (?) და დაწმენდილი ორხადი (ЗДОРОВЫЙ И ОЧИЩЕННЫЙ СПИРТЪ), რომ შეამციროს ღვინისა და არყეულის ხმარება... და, დასასრულ, რომ იქონიოს მეტი შემოსავალი, სახელმწიფო, იმის მაგიერ, რომ ღვინისა და არყეულის გასყიდვა სრულებით აღკრძალოს, პირობით ეკერის ღვინისა და არყის მექარხნეებს და მეღუქნეებს. ან კიდევ, როგორც სვედეთშა და ნორვეგიაშია, ერთ-მიერის ვაჭრობა ეძლევა ხოლო ზოგიერთ პატივ-მოპოვებულ საზოგადოებებს (ПРИВИЛЕГИРОВАННЫМЪ ОБЩЕСТВАМЪ), რომელნიც იმყოფებიან მთავრობისა და სასტიკი კანონების მხედველობის ქვეშ.

პირველი პასუხი თქმულის წინააღმდეგ ის არის, რომ შემრგო ორხადი (СПИРТЪ) სრულებითაც არ არსებობს ქვეყანაზე. ანუ: როგორ შეიძლება ერთ და იმავე ღროს მოვშალოთ კიდევ ღვინისა და არყეულის სმა და შემოსავალიც ვიქონიოთ მისგან?!

ნორვეგიის სასმელების ვაჭრობის წესმა გამოიღო ღიადი და ბრწყინვალე ნაყოფი; ეს იმისთვის, რომ მოხსენებული პატივ-მოპოვებული საზოგადოებანი იღწვიან წრფელის სურვილით—შეამცირონ არყეული სასმელების ხმარება. მათი შემოსავალი არ აღემატება 5⁰/₀ და ბევრი იმისთანა საზოგადოებაც

არის, რომელიც სრულიად არაფერს იგებს. ბევრი ლაპარაკი საჭირო არ არის, რომ ამ გვარი ერთ-მიერის ვაჭრობა, როგორც დასაწყისი საშუალება, ყოველს ეჭვს გარეშე ღირსია ქებისა...

სულ სხვანაირად არის საქმე მოწყობილი სვედეთში: იქაური საზოგადოებანი ხარბად მისდევენ მოგებას და ეს ძრიელ ცუდია. გარდა ამისა, ნორვეგიაში ქალაქების და სოფლების საზოგადოებებს მინიჭებული აქვთ უფლება სრულებითაც აღკრძალონ ხოლმე არყეულის სყიდვა თავიანთში. თუმცა სვედეთშიაც არსებობს ეს კანონი, მაგრამ იმავე დროს იქ კანონი ამბობს ამასაც: „იმ შემთხვევაში, როდესაც ამას განსაკუთრებული შემთხვევა მოითხოვს, მთავრობას აქვს უფლება უარ-ჰყოს ადგილობრივი საზოგადოების აღკრძალვა“. ეს „განსაკუთრებული გარემოებანი“-კი, მთავრობამ თითქმის ყველა ქალაქებში და სოფლებში აღმოაჩინა... ეს არის უმთავრესი მიზეზი, რომ ასე ცოტად შემცირდა არყეული სასმელების ხმარება სვედეთში.

ჩვენის ფიქრით-კი, მხოლოდ საყოველთაო აღკრძალვით შეიძლება ფენის წინ წადკმა!.. უფრო-კი, მხედველობიდან არ უნდა გაუშვათ საბოლოო მიზანი, რომელსაც ჩვენ ვესწრათ: ეს მიზანი იმაში-კი არ მდგომარეობს, რომ ერთ-მიერის სავაჭროდ გაეხადოთ ესა თუ ის სასმელები, არამედ იმაში, რომ თან-და-თან მოესპოთ და სულ ძირიანად ამოვაგდოო ხმარებიდან ყოველნაირი ღვინო და არყეული!..

3) ღვინისა და არყეულის გაბეგრება და გაიაფება ახშირებს მსმელობას, ხოლო ეს უკანასკნელი უთხრის ძირს ოჯახის და მთელი ხალხის კეთილ დღეობას.

4) შემოსენებულ მოხსენებათა-გამო, საზოგადოებაში მტკიცდება ზომიერების უწებლობის აზრი და ეს-კი კარგი არ არისა. შვედეთში, მაგალითად, ყოველ ოჯახში ისმება 2 1/2

ბოთლი ღვინო და არყეული დღეში და როგორც შემრგო სასმელებს ბავშვებსაც ასმევენ.

5) ხშირად საკმაო იქნება ხოლმე მცირეოდნათ შეზარხოშება, რომ მსმელი, მოკლებული ფხიზელ გონიერებას, თვისთა-უნებურად ვარდება გარყენილების მორევში და ხდება ავადგადამდები სენით, რის გამოც იშხამება და ილახება მთელი მისი სიცოცხლე და კეთილ-დღეობა.

ერთი სიტყვით, ღვინისა და არყეული სასმელების ზომიერად ხმარება, შედის-რა ხალხის ჩვეულებაში, ხშირად გადალახავს ხოლმე მას (ზომიერებას) და მით უხამავს და შეუმჩნეველად მოქმედებს ხალხის სხეულურად და ზნეობრივად გადაშენებაზე. ღვინისა და არყეულის საწინააღმდეგო ბრძოლის ისტორია გვიმტკიცებს ფაქტებით, რომ ყოველი ცდა მეტის დაღვევის წინააღმდეგ მიმართული მარად რჩება უნაყოფოდ, და, აი, სწორედ ამან გამოიწვია მოძრაობა სრული უსმელობისა და თავ-დაჭერილობისა, და სადაც-კი სავსებით თუ სხვა სახით იქმნა იგი შემოღებული (ფინდლანდიასა, ნორვეგიასა და შეერთებულს შტატებში), ყველგან შესაფერი და ბევრი მხრით საგულისხმო შედეგი გამოიწვია...

III. გუკლდება თუ არა სიამოვნება სრული თავ-დაჭერილობისა-გამო?

მართალი მოხსენებაა, რომ ჯან-მრთელი ხალხი, თავ-დაჭერილობისა-გამო, მოკლებულია უკეთესი ღვინოების გემოვნებას, მაგრამ ამის მაგიერად იმდენს იგებს, რომ ეს დაკლება სხვაფრივ უმეტესად ჯილდოვდება: მათ ერთი მოთხოვნილებით ნაკლები აქვთ, ენახებათ ფული, სხეულითი შრომის დროს მათ არ აწუხებთ წყურვილი და თავის თავზედაც არაფრისაგან არც ეფიქრებათ და არც ეშინიანთ.

მაგრამ ყველაზე უფრო საყურადღებო აქ ის არის, რომ არა მსმელნი უფრო უკედ ითვისებენ ნამდვილს სიზარულს, იდეალს, სიყვარულს და ყოველ-გვარ მაღალ ზნეობრივ და მშვენიერობისადმი (ესტეტიკურს) სიამოვნებას. დიახ, ბატონებო! არა მსმელნი უფრო ფაქიზნი და ჩქარა მგრძობელნი ხდებიან; მე გაბედვით ვამტკიცებ, რომ ეს ასეა!..

მე თითონ კარგად ვიცი, რომ, როგორც ზომიერი, ისე უზომოდ მსმელნი დაგვეცინიან ჩვენ, როცა ასე ვლაპარაკობთ, მაგრამ ეს იმისგან წარმოსდგება, რომ ყოველი კაცი, რომელიც-კი ღვინოს ჩაუთრევია და ამიტომ მარად მის მეტ თუ ნაკლებ გავლენის ქვეშ იმყოფება, სრული შეგნების პატრონი აღარ არის...

IV. რა შედეგი მოსდევს ღვინოსა და აჩუყულის უზომოდ ხმარებას?

განა ამისიც საჭიროა განმეორება?

1) სხეულის სახსრების ძაფების გადაგვარება, გულისა, ფილტვებისა, სტომაქისა, თირკმელებისა, საიდგანაც წარმოსდგება სისუსტე და მოსწრაფებული სიკვდილი გულის სიმსუქნისაგან, ფილტვებისა და თირკმელების განხრწნილებისაგან და წელეების მუდმივ წვისაგან, თუმცა სიკვდილის მოწმობებში, მიცვალებულის და მისი ოჯახის მოხატულობით, თითქმის ყოველთვის მალევე ნამდვილს მიზეზს მათის სიკვდილისას. რალაც გაუგებარი წინააღმდეგობისა-გამო ჩვენი საუკუნე უზომოდ ღვინის სმას სთვლის რა ღვაწლად, იმავე დროს სათაკილოდ მიაჩნია მისგანვე ავად გახდომა! ძრიელ ხშირად მომისმენია ქებათა-ქებანი სასაფლაოებზე იმ პირთა შესახებ, რომელნიც მხოლოდ ღვინის უზომოდ ხმარებისაგან დაიხოცნენ და ნამდვილი მიზეზი-კი სიკვდილისა ძრიელ მცირედს ჰქონდა გავებული...

2) ტვინის გადაჯიშება. ეს ყველაზედ უსაძაგლესი შედეგია ღვინისა და არყეულის ხმარებისა. ვითარცა მკურნალი სულით-ავედმყოფებისა, მე შემძლიან გელაპარაკოთ თქვენ ამის შესახებ, ჩემი პირადი გამოცდილების ხელმძღვანელობით.

ლოთი კაცი ნელ-ნელა და შეუმჩნეველად ხდება მიუკარგებელი, ანჩხლი, უგუნური; ზნეობრივი ალლო უჩლოუნგდება, სვინილისი ეძლევა ძილს, ხდება ფლიდი, ცბიერი და უგულის-ყურო. ერთბაშად კაცში კვდება კაცი, ვიდრე შემდეგში, რომელიმე დამაუძღურებელი ავად-მყოფობა (წვლების წვა, უცბად ფეხის მოტეხა ანუ ძალ-ლონის მიხწნევა) არ შეჰყრის მას მომთვრალეობის სახადს. მუდმივი შხამვა ტვინისა უფრო და უფრო ძრიელდება და საქმე იმით თავდება, რომ სწეული თავს იკლავს, ანუ თვითონა კვდება, ან კიდევ, გამოუბრუნებლად სუსტდება ჭკუით და საგიჟეთში ჰლევს სულსა. ამ სენით შეპყრობილს კაცს, ხოლო მაშინ შეუძლიან უშველოს თავს და გადაჩჩეს, თუ რომ გონს თავის დროზე მოვიდა და დაადგა სრული თავ-დაჭერილობის გზას. რაც შეეხება იმას, თუ რამდენს უსიამოვნებას და უბედურებას დაატენავს მსმელი კაცი თავისიანებს თავისი ბრიყვობით, უწყესო ცხოვრებით, ფლანგაობით, გარყენილობით, გადამდები სატკივრებით, უბედური და ხინჩლიანი შვილების გაჩენით, უკიდურობით და თვისი ოჯახის ზნეობრივი გახრწნილობით, — ეს ხომ ყველამ კარგად ვიცით და განსაკუთრებით იმით, ვისაც შემთხვევა ჰქონია ამ უბედურების და აოხრების ნახვისა.

ისინი-კი, რომელნიც უკიდურესობამდინ არ მიდიან, რომლების „სულმა იცის ზომიერება“ და რომელნიც ღვინის სმისაგან არიან — ზომიერად რეგვენნი, ზომიერად ზარმაცნი, ზომიერად მატყუარა და დაცემულნი, არ შეიძლება ჩავთვალოთ ნამდვილ ლოთებად, მაგრამ, ეს პირნი, მაინც მუდამ და

ყველგან, შეადგენენ ჩვენი დროის დიან საჭირ-ბოროტო წყლულსა.

3) ზნეობის სიწამხდრე და ზოგაერთი სხვა მკენებლობა. დუქნებში გდება და ღვინით გაღებება იტაცებენ კაცს ოჯახილად და აგდებენ მას გარყვნილობის მორევში; სული და გონება ეხშობა და იგი ხდება მსუნაგი, თავ-აშვებული და ჩერჩეტი. აგრეთვე ხშირად ხდება ავად გადამდები სატკივრებით და მით გადასცემს უხამს, როგორც თავის თავს, ისე ცოლს და შვილებს, რომლებიც თავის მხრით გადასცემენ შემდეგ ჩამომავლობათ, თითქოს შურის-ძიებად თავის მამა-პაპათა.

4) ჩამომავლობის გადაშენება. რომ ლოთი ხალხის შვილები დაბადებითვე მიღრეკილნი არიან ლოთობისადმი, რომ მათგან ხშირად გამოდიან ბნელიანები, სატკბურიანები, გამოთაყვანებულნი (გადარეულნი), ყრუ-მუნჯნი, პატარ-ტანოვანნი, სუსტ-ძარღვიანნი და სხვ., ეს ხომ ყველამ დიდი ხანია ვიცით...

V. ღვინისა და არყეულის წარმოება შეადგენს ხალხის სიმდიდრის წყაროს, თუ არა?

ღვინისა და არყეულის წარმოება არის საშინელი და ამოუყვებელი უფსკრული, სადაც ინთქმება აუარებელი რიცხვი კაცის ნაშრომისა და მიწის მოსავლისა, არა სასარგებლოდ კაცობრიობისა, არამედ მისდა საზარალოდ და გასალატაკებლად. გამორჩენა მემამულეებისა, მეღუდეთა, ღვინის ვაჭართა და მედუქნეთა, გამორჩენა სახელმწიფოებისა, როცა ისინი ხელს უწყობენ მათრობელსა სასმელების ხმარების და წარმოების გავრცელებასა,—ყველა ეს მხოლოდ ცარიელი მოჩვენებითი (ფიკტიური) გამორჩენაა, მოჩვენებითი სიმდიდრეა, რომლის აღებ-მიცემობის მხარეს მოაქვს წარმოუდგენელი ვნება და გალატაკება ხალხისა, მისი ჯან-მრთელობის, კვების და ნივთიერი და ზნეო-

ბრივი სიცოცხლის მხრივ. ჭეშმარიტად—ჰუროს მაგიერ ისევე ქვა სჯობია აჩაყსა და ღვინოსა!.. ან რა არის ღვინოსა და არყეულის წარმოებაში სახარბიელო, როდესაც ნათლათა ვხედავთ ჩვენ, თუ რა განწირულს მდგომარეობაში იმყოფებიან თვალ-უწვდენელი ვენახების პატრონები და ქვეყნები! რით არიან ისინი უკეთ მდგომარეობაში იმათზე, რომელნიც თვით ბუნებისაგან მოკლებულნი არიან ვენახებსა!..¹⁾ ბატონებო! პირის-პირ ამისთანა ფაქტებისა ყოველი მოაზრე კაცი უნდა ჰკვირობდეს მხოლოდ მას, რომ ბრძოლა ღვინოს სმის წინააღმდეგ ასე მძიმედ მიდის წინ. უმთავრესად-კი იქიდგან წარმოსდგება ეს, რომ ხალხი ჯერ ისევე ბევრ შემთხვევაში მიაგავს ცხვრებს. ბუნგე სწერს:

„უმრავრესი მიზეზი მთვრალობისა არის საქმის გაუსინჯავად მიჩვევა და სხისი წაბაძვა. პარველი ჭიქა ლუდი ჩვენ ისე ცოტათ მოგვწონს, როგორათაც პირველი მოწვევა თამბაქოსი. ხალხი სვამს იმიტომ, რომ სხვებიც სმენ. ხოლო, თუ ერთხელვე მიეჩვია კაცი სმას, შემდეგშიაც მუდამ ეძებს მიზეზს, რომ განაგრძოს სმა. სვამენ, როცა ერთმანერთს შეხვდებიან; სვამენ, როცა ერთმანერთს ეთხოვებიან; სვამენ, როცა ჰშიანთ, რომ შიმშილი გააყუჩონ; სვამენ, როცა მაძღრისად არიან, რომ უფრო მადა მიეცეთ; სვამენ, როცა სცივათ, რომ შეხურდნენ; სვამენ, როცა სცხელათ, რომ გაგრილდნენ; სვამენ, როცა ეძინებათ, რომ გამოფხიზლდნენ; სვამენ, როცა არ ეძინებათ, რომ უფრო დაიძინონ; სვამენ შუუხარებისა-გამო, სვამენ სიხარულისა-გამო; სვამენ, როცა ვინმე დაებადებათ—ნათლობებში; სვამენ, როცა ვინმე მოუკვდებათ—ქელეხებში; სვამენ და სვამენ... დიახ, რატომაც არ დალიონ, რომ მიიფიწყონ მოვალეობა და უბედურება!.. მაგრამ უდიდესი უგუნურება აქ იმაშია, რომ ებ-

¹⁾ დამტკიცებულია, რომ ვენახ-მეღვინეობის მიმდევარი ხალხი მარად უფრო ღარიბი და ვალეებში ჩაფლულია, ვიდრე სხვა ხელობის ხალხი.

რძვიან სილატაკეს (შედევს) და სიმთვრალეს-კი აძლიერებენ (მიზებს).

დიდი ადგილი უჭირავს აქ დაცინვის შიშსაც. აქ მსმელები მოგვაგონებენ შეგირდებს, რომელნიც შიშობენ მოიქცნენ ისე, როგორც თვითონა ჰსურთ, და იქცევიან ისე, როგორც სხვები უჩვენებენ. რამდენი გამომიტყდა მე ამაში. ასეთია ყველა დიადთა აზრთა და მოქმედებათა ბედი. თითქმის ყოველი გენიოსური ახალ-შემოღება და გამოგონებანი დაცინვით არიან შეგებებულნი. ეს უნდა გვანუგეშებდეს ჩვენ!..

გადავიდეთ ახლა იმაზედ, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ღვინოს სტუდენტების ცხოვრებაში. სამწუხაროდ ვერაფერს სანუგეშოს ვხედავთ ჩვენ აქ. თამამად შემოძლიან ვსთქვა, რომ უმთავრეს ნაწილს თავის სულიერ ძალისას უნივერსიტეტების ახალგაზღობა ახშობს ლუდსა, ღვინოსა და სხვა არყეულ სასმელებში. ხუმრობით ძალ-დატანება და მაიმუნური ყოყოჩობა, რომელიც შემოიღო დ-გაავრცელა ნემეცების სტუდენტების ლოთობის ამხანაგობამ, შეადგენენ ჩვენი განათლებული საუკუნის ერთ უსაშინელეს და სამწუხარო მოვლენას. ეს არის დიდად გამოაშკარავებული სულიერი და ნივთიერი სილატაკე, რომლის შესგავსს და უგუნურს რასმეს ძნელად თუ გამოსძებნიდა უნივერსიტეტების ახალგაზღობა—ეს სულიერი იმედი ხალხისა.

სტუდენტები ხშირად დასცინიან ქალებს პარისულ მოდებზე, — მეც დაუძინებელი მტერი გახლავართ ამ უგემონო და შეუყენებელი მადისა მაიმუნური ტანსაცმელის ჩქარ-ჩქარა გამოცვლაზე, რომელსაც, თითქმის რომ ის ერთობა აქვს ღვინოსა და არყეულის ხმარების ჩვეულებასთან, რომ ერთიცა და მეორეც სხვა-და-სხვა ჩარჩების ჯიბეების გასავესებად არიან უფრო დანიშნულნი. ახლა, რამდენად უფრო უგუნური და საზიზღარია სტუდენტური მოდა მთვრალობისა? აი ამას ეძახიან სტუ-

დენტების ძმობას, მეგობრობას, ურთ-ერთისათვის თავ-დადებ-
ბას! დიახ, საოცარი ძმობაა ენის ბლუკუნით, აქეთ-იქით მი-
წყვეტ-მოწყვეტით, ჩხუბით, რწყვეა-ნთხევით და თავის-ტკივი-
ლით, — ძმობა, რომელშიაც დიდი გამოჩერჩელება გენიოსობად
მიაჩნიათ, ბოდის ხდილობენ და აღტაცებაში მოდიან ყოველი-
ვე სიწამხდრითა და ძალღ-ღორობითა!..

მე პირველი მზათა ვარ აღტაცებაში მოვიდე და ვაქო-ვა-
დიდო სტუდენტების ერთობის მოყვარეობა, მაგრამ, განა ამა-
ვე ძმობათ არ შეუძლიანთ უგამფიცხებელ სასმელოდ მისდიონ
იმ გვარივე სიმარდით თავის საწადელს, აღძრან მისწრაფება სი-
მშენიერისა და კარგისადმი, იზრუნონ სულიერი და სხეულითი
განვითარებისათვის! რომ მეტი ფხიზელი იყოს სტუდენტობა,
განა არ შეუძლიან დააფუძნოს წრეები ჯან-მოვარჯიშობისა,
მომღერლებისა, ხლოვნებისა, სოციალური კითხვების შემ-
მუშავებელთა, სახალხო განათლებისა, სამეცნიერო, სალიტე-
რატურო, მუსიკალური და სხვ. რა ადგილი აქვს ყველა ამ კე-
თილშობილურ მისწრაფებასთან, რომელნიც ამალლებენ უნი-
ვერსიტეტის ახალგაზდობას და შევლიან მას განვითარებაში, დიახ,
რა ადგილი აქვს-მეთქი მასთან, ამ საცოდავს, ბევრისთვის წერა-
სავით მიჩემებულს მორევს ღვინისას, სიმთვრალისას, გადარევი-
სას, რომელიც ლახავს და აუძლოურებს ყოველსავე სიცხოვლეს,
აბრიყვებს, აწუწკებს, აუგუნურებს ხალხს და ნთქავს ყოველსა-
ვე იდეალურს მისწრაფებას!?

ერთად ერთი საშუალება, ბატონებო, რომ თავი დავალ-
წიოთ ამ მზნედავ მორევს არის: სიფხიზლის წრეების დაარსება,
რომელნიც გამოეკიდებიან ზემოხსენებულ წადილს და ვაჟ-კა-
ცურად გაუმკლავდებიან თავ-დაუჭერავეს. რომ ესთქვათ ეხ-
ლავე—ვინ გაიმარჯვებს—ძნელია, მაგრამ, იმას-კი გეტყვით, ზა-
ტონებო, რომ გამარჯვება იმათ დაჩხებათ, კინც სულით მძაფრი
იქნება, ე. ი. აზრთა მიმდრეკელთ, გულ-წრფელთ, კეთილ-მყოფელთ,

მოსამართლეთ. იქ, სადაც მეცნიერება დაჯახებულია უმეცრებასთან, ზნეობრივი წინსვლა—ზნეობრივ დაცემასთან, კეთილი და სიმშვენიერე—ბოროტებასა და უმსგავსოებასთან, იქ უეჭველად გაქარწყლდება უმეცრება, უზნეობა, ბოროტება და უმსგავსე-ბა. ჩვენი იარაღი ძრიელ მარჯვეა და კარგი, ძრიელ მშვენიერი სხეულურად და ზნეობრივად, ასე რომ შემდეგ და შემდეგ უფრო გავიმარჯვებთ...

მაგრამ, ნუ დაივიწყებთ, ბატონებო, რომ აჩადი მიზანი არ არის. თავ-დაჭერილობა არ უნდა გავიხადოთ კერპად, რომელიც გაგვიწევდეს მხიარულად დროს გატარების მაგიერობას და რომელზედაც ჩვენ გულის-დავყრიდეთ: თავ-დაჭერა არის მხოლოდ საშუალება განვითავისუფლოდეთ სიწამხდრისაგან და წავემართოთ უფრო მაღალ მიზნისაკენ. ჩვენ სრულიად არ გვწადიან შევიქნათ დაღვრემილ მეუღაბნოვებად, არამედ ცხოვრება-მოხარულ და მომქმედ პირებად, რომელთაც ცხოვრებითაც შეუძლიანთ ისარგებლონ და ვაჟ-კაცურადაც იბრძოლონ ჭეშმარიტებისათვის. ჩვენ სრულებითაც არა გვსურს დაეხშოთ ბუნებური და საღი ადამიანური მოთხოვნილებანი და სიამოვნებანი: ჩვენ გვინდა მხოლოდ, რომ ყველა ეს დაცული გვექონდეს ადამიანის ზნეობრივ განვითარების ჩარჩოებში, რომელიც თავის მხრით უსათუოდ ნათლად დამყარებული უნდა იყვეს ჰიგიენაზე¹⁾),—გვსურს დაუმორჩილოთ ეს სიამოვნებანი ზნეობრივს და მშვენიერების მიზნებს, რომელნიც თავს დასტრიალებენ ნათლად შეგნებულ ადამიანის და ხალხის კეთილ-დღეობას...

ზემოთ მე უკვე მქონდა მოხსენებული კაცთა ერთ უმთავრეს ამაღორძინებელზე—საეუკარუღზე. გთხოვთ ნება მიბოძოთ რამდენიმე სიტყვა მოგახსენოთ ამაზედაც.

¹⁾ ჰიგიენა არის მეცნიერება ჯან-მრთელობის დაცვაზე.

დაბალ პირუტყვეებში არის მხოლოდ სქესებური მიდრეკილება, სიყვარული-კი არ არის. ცოტა უფრო სრული აგებულობის პირუტყვეებში ჩვენ ვხედავთ, რომ მამალნი იცავენ დედლებს და გვაჩვენებენ მათ მითვისებას; ერთში ვხედავთ დედისებურს სიყვარულს, მეორეში—მამისებურს; აქ იხატება ნიშანი ოჯახობისა. საზოგადო ცხოვრების პირუტყვეებში: ჭიანჭველებში, ფუტკრებში და მაიმუნებში ჩვენ ვხედავთ, რომ კერძო-თითო (ИНДИВИДУМЪ) ერთობას სწირავს ხოლმე თავის თავს და თავის გულის-თქმათ.

კაცს, როგორც არსებას უმაღლესს, სულიერს და საზოგადო ცხოვრებით მცხოვრებს, წინამოსაზრულივე ჰქონდა (БЫЛО ПРЕНАЧЕРТАНО) განვითარებინა ოჯახური ცხოვრება და უმაღლესი სიყვარული, ე. ი. განვითარებინა კერძო პირებში ურთერთის თავ-შეწირვა მეუღლისა, შეილთა და მშობელთათვის, სამშობლოსა, კაცობრიობისა და იდეალური მიზნებისათვის. პირუტყვეების და კაცთა ზოგიერთ დაბალ მოდგმების ერთმანერთში აღრევისაგან (СОВОКУПЛЕНІЯ) წარმოსდგა და თან-და-თან უფრო განვითარდა ერთ-ცოლობა, რომელიც უნდა დამყარდეს არა ძალ-დატანებასა და გამოგონილ დადგენილებებზე, არამედ წრფელს სიყვარულზე. სიძნელე და დიადი ძიება (ЗАДАЧА) სოციალური მეცნიერებისა იმაში მდგომარეობს, რომ ყველა ხალხის ცხოვრება შეთანხმებულ იქმნას უმაღლეს სოციალურ ინტერესებთან. ეს აგრეც აუცილებელია ჩვენი საზოგადო აგებულობის განვითარებასთან; მაგრამ უმაღლესი სიყვარული, რომელიც არის საფუძველი კაცთა ნათესაობისა და ოჯახის, არას გზით და არასოდეს არ შეიძლება მსხვერპლად შეეწიროს განცხრომილებას, ღვინით დროს გატარებას! ეს იქნებოდა უკან სვლა, დასრულებულის ხელ-ახლად დაწყობა, ერთმანეთში განურჩევლად აღრევის დაბრუნება, პირუტყვეების სქესურ მიდრეკილებასთან დაახლოვება, კერძო—თვითონის ხორციელი ვნების

გამარჯვება... ასეთი უკან დახევა არამც თუ უცნაური რამ იქმნებოდა, არამედ ყოველად შეუძლებელიც. ამიტომაც აწინდელი მიდრეკილება საზოგადო განახლებისადმი (რეფორმებისადმი) ან უნდა იყოს ზნეობიანი, ე. ი. კარგი, ან არა და, როგორც ბუნების წინააღმდეგი სიმახინჯე, რომელიც გამოგონილია ზე-მოაზრეთაგან (თეორეტიკებისაგან) მსნავსად ყოველ ბინძურ გარყენილებისა და თავ-მოყვარეობის გრძნობათა მეტ-მეტობისა, — დაილუპება და იქნება შეცვლილი სხვა უკეთესით... მოგაგონებთ აგრეთვე გამოჩენილ ცრუ-მეთავისუფლეთა¹⁾ და საამქვეყნიო მენიეთიერთა²⁾ სკოლას, აგრეთვე გარყენილ განმახლებელთა³⁾ და გუროების (романовъ) მწერლებსა, და იმ შეუგნებელ და შეგნებულ მატყუარებს, რომელნიც მისალწვეად თვისთა მიზანთა ცდილობენ ჩამოაგდონ ხალხში შფოთი, თავ-მოყვარეობა, განცხრომა-სიამოვნება და შეაზიზღონ მას სიყვარულის მაღალი სახიერებანი.

ამ გვარ საამქვეყნიო სწავლების მოსასპობად, რადგან იგი ყოველ იდეალურ მისწრაფებას ამაოებად აცხადებს, საკმარისია მისგანვე გამოწვეული და შექმნილი გახრწნილება. სადღეხვალთა სიამოვნების გამოსაწვევად მას არ გააჩნია შემდეგი დღეების მწუხარება-უბედურება. მაგრამ გაცრუებული სიყვარული, გაცრუებული იმედები, ღვინოში ჩახრჩობა და გადაძვებ-შესაყარი სატკივარნი ერთმანერთს ეცალებიან, რომ უფრო ნათლად დაამტკიცონ მათი ამაოება და უღონობა. აბა ნახეთ ეს მასხარა ბინძურე-

1) მეთავისუფლე — თავისუფლების მოყვარე, ხალხისათვის თავისუფლების მნდობი (либераль).

2) მენიეთიერე — მიმდევარი იმ სწავლისა, რომ ბუნების ყოველი მოვლენა სწარმოებს თვით ნივთთა ძალითა და არა უზენაესისა (материалист).

3) განმახლებელი — ცვლილებათა შემომღები (реформатор).

ბი 20—30 წლის შემდეგ, როდესაც შორდებიან ისინი წუთ-სოფელს ზნეობრივად და ხორციელად მოშლილნი, ყოველგვარ სიყვარულისაგან მოტყუებულნი, დაჯილდოვებულნი ზნეობრივად და ხორციელად დამახინჯებული ჩამომავლობით, ალესილნი ბოროტი და უსუსური სურვილებით! განა შეიძლება ვიფიქროთ, რომ მომავალი მათ დარჩეს? „შეიძლება მოხდეს კიდევ!“ — მეტყვიით თქვენ. მაგრამ, ბატონებო! უწინ იყო ჩამომავლობითი დიდ-გვაროვნობა (არისტოკრატია). ნივთიერი განვითარებისა-გამო, რომელიც დაეტყო დღეს კაცობრიობას ზედი-ზედ ათას-გვარი გამოგონებითა და მრეწველობით სარგებლობის შექმნით, — ეს უწინდელი დიდ-გვაროვნობა გადაახლდა დიდ-გვაროვნებად ფულისა, დიდ-გვაროვნებად სიმდიდრისა, განცხრომისა (ბომონისა). მიუხედავად თვისი გარეგნული ბრწყინვისა და მოჩვენებული ძალისა იგი დღესაც იტანჯება მრავალგვარი სატკივრებით — სისუსტით, სიაზიზით და გადაშენებით. ამისი მიზეზი-კი ორია: განცხრომა და უზნეობა.

დიდ-გვაროვნობა მომავლისა არის გვაროვნობა სულგონობისა და თქვენც, ახალგაზრდებო, წარმოადგენთ იმ ძალას კაცობრიობისას, რომლისაგანაც უნდა იგი აღორძინდეს და აღორძინდება კიდევ, იმისთვის, რომ შეუძლებელია ვიფიქროთ, ვითომც გვაროვნობას ფულისას გამოსცვლიდეს ბრყეობა და უჭკუობა! მაგრამ განსოფლეთ ესეცა: ჩვენით შეუძლებელია სულის დაყოფა ქკუასა, გულსა, ნებასა და სვინილისზე. მხოლოდ თანახმად (ჰარმონიულად) განვითარებულს გონებით მოქმედებს ეკუთვნის მომავალი, რადგანაც სასაცილო იქნება დავამყაროთ საზოგადო ძლიერება და მომავალი თავ-მოყვარულ და გონება-ანგარიშულ პიროვნებებზე. ეს არის მოზმანებული ბოდვა მჩატე მენივთერეთა, რომელთაც არა გაეგებათ-რა სულის-მეტყველებისა (ფსიხოლოგიისა). თუ არ გვექნება ზნეობრივი წარმოდგენანი და მოთხოვნებიანი, სვინილისი, გული, ნამდვილი სიყვარული, თავ-შემ-

წირველობის უნარი, თუ უმაღლეს სსსულიერო მისწრაფებათ არ დაუმორჩილეთ ბუნებითი ქვენა მოთხოვნილება-მიდრეკილებანი, მარტო რომელთაც შეუძლიანთ ჩვენ და ჩვენ შვილებს მოგვანიჭონ საღი განვითარება, — შეუძლებელია უამათოდ რომელიმე საზოგადოებური ცვლილებანი (სოციალური რეფორმები), შეუძლებელია რაიმე გვარი ბედნიერება!..

განა-ლა კიდევ საჭიროა გაჩვენოთ და აგიწეროთ საზოგადო ზნეობრივი სურათები, რომ ისევ ის დავამტკიცოთ, თუ როგორი ახლო კავშირი აქვთ ერთმანეთში საზოგადო-ზნეობრივ კითხვებს ღვინისა და სხვა არყეულის ხმარებასთან? ღვინო, რომელიც ხოლო ერთი წუთით ალაფრთოვანებს ჩვენს სულიერს მოქმედებას, რათა შემდეგში თვითვე დახშოს იგი, რომელიც ყველაზე უწინ ჩვენ მაღალ ზნეობით გრძნობებს, აზრებს, და ნებას აჩლუნგებს ტვინის შეუმჩნეველად მოშხამვით, რომელიც ჩვენ უფრო გვამხეც-გვამბრიყვებს, ვიდრე ვართ, რომელიც, გარდა ამისა ჩასახისათნავე ანიორწყლებს და აძახინჯებს ჩვენს შემდეგს თაობას, ღვიინო—ეს ხომ უწყალო მტერია კაცთა ნათესავის მომავალისა! ჩვენ სრული ძალ-ღონით უნდა შევეცადოთ მის ამოგდებას და არც დავცხრეთ, ვიდრე სამუდამოთ და გარდაწყვეტით არ ჩაუძახებთ მას ქიმიურს სამზვარეულოში (ლაბორატორიაში) და აფთიაქებში, სადაც მორფისთან და მისთანებთან ერთად იგი მიეწერება სხვა დანარჩენ შხამებს!..

ღვინო, გადაბმული კერპთ-თაყვანის-მცემლობის ოქროს ზვარაკთან, შეადგენს მეცხრამეტე საუკუნის ნამდვილს სატანას. ღმერთმა ინებოს, რომ მეოცე საუკუნეს ამოეგდოს ერთიცა და მეორეცა!.. აბა მაშინ გაიწევს ჩვენი ხალხი და კაცობრიობა შესაგებებლად ახლისა და უფრო ბედნიერისა მომავლისა!

ამის განსახორციელებლად-კი, ბატონებო, აუცილებლად საჭიროა ყველა შეგნებული ჩვენთაგანის დახმარება. ჩვენსკენ იყავით, ბატონებო, ნუ წახვალთ ჩვენ წინააღმდეგ!..

ამიტომაც, მე ამას წინად, შემოვიარე რა ნორვეგია, მიხაროდა, როცა ვუცქეროდი მხიარულს, ფხიზელს, პატიოსან სოფლის მცხოვრებთ, რომლის მსგავსი მე ჯერაც არ მინახავს და რომელიც მხიარულად და წყნარად უკრავს და მღერის უქმე ღღეებში, არა ისე, როგორც, სამწუხაროდ, ჩვენში იციან, რომ ქუჩები რეგენი და მთვრალი ხალხით გაიჭედება და გავლაც-კი გეშინიან მათ შორის? განა ყველა განათლებული და ზნეობიანი პირის წმინდა მოვალეობას არ შეადგენს იბრძოლოს ჩვენთან ერთად? ნუ თუ იქამდისინ უნდა მივიყვანოთ საქმე, რომ უბრალო ხალხმა დაგვარცხინოს და წაგვასწროს თვისი თავდაჭერილობით?

ვათავებ ჩემ სიტყვას დაბეჯითებითი მოწოდებით, დაბეჯითებითი თხოვნის მიმართვით ყველა მამა-დედაკაცთადმი, უფრო-კი ცოდნის მაშვალთ და, ყველაზედ წინ, აქიმთა მიმართ: მოიფიქრეთ და, უპირველეს ყოველთა, მეცნიერულად შეისწავლეთ ფხიზლობის ვითარებანი, მის მაგიერ, რომ შეშლილ მიზრჯნელებად (ფანატოკოსებად) გვაღიარებდეთ. სხვა არა იყოხარა, ერთხელ მაინც სცადეთ თვით თქვენ თავზე, თუ სხვებზე არა, რა შედეგი მოსდევს სრულ თავდაჭერილობას სმაში ანუ ხოლო ზომიერად ხმარებას ღვინისას! მე მგონია, რომ ასეთი დიადი საზოგადო საკითხი ღირს მაგ პატარა შრომად...

დასასარული.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა .

წაიკითხავს ამ წიგნს ქართველი და გაკვირვებით იკითხავს: ესთქვათ რომ თავი დავანებეთ ყველამ ღვინისა და არყის სმას; რა უყოთ ამოდენა ტურფა ვენახებს, სადაც მთელი საუკუნოე-

ბის განქვედობაში ჩაღვრილა სისხლი და ოფლი ჩვენ მამა-პა-პათა?! ნუ თუ ყველა ეს, ერთი რალაცა მოარული აზრისა-გამო, უნდა ერთ დღეს გადავჭრათ და ზამთარში ბუნარში საწვავად ეიხმაროთ? არა, ბატონებო! სრულიად საჭირო არ არის ასეთი, წრეს გადასული, გატაცება. პირიქით, არა თუ უნდა გადავჭრათ და საუკუნოდ ძირიანად ამოვადლოთ ჩვენი ტურთა ზერები და ვენახები, არამედ უფრო კარგად უნდა მოვუაროთ მათ, მაგრამ ღვინოსა და არაყს-კი ნულარ გავაკეთებთ, შხამს და მაცდურს ნულარ განუმზადებთ ჩვენსავე ძმათ. ბევრი ჩიხინი არავის უნდა, რომ რამდენათაც მეტი სასარგებლო საგნები აქვს რომელიმე ხალხს*), რამდენადაც მეტი საკვები აქვს ხალხს, იმდენად უფრო მეტს კეთილ-დღეობაშია ეს ხალხი, რადგანაც კვება და საზრდო სხეულისა ერთი უპირველესი წყაროთაგანია წესიერი სიცოცხლისა. თუ ეს ასეა, ავიდოთ ჩვენც და, იმის მაგიერ, რომ ყველასათვის დიდად მავნებელი სასმელები ვაკეთოთ, პირიქით, გავაკეთოთ ყველასათვის ფრიად გემოვანი და მარგებელი მასაზრდოებელი საგნები და ხილი. ამით ჩვენ გაუჩინთ ბავშვებს და ყმაწვილებს, რომელნიც მარად უმეტესობას შეადგენენ ყველა ხალხებში, ერთ უმშვენიერეს საკვებს და ხილს. თუ დღეს ხშირად ისე გაიპარებიან ხოლმე მთელი თვეები, რომ ჩვენი შვილები გემოთიც ვერა ნახვენ ხილსა, სულ სხვა იქნება მაშინ: სიმრავლე ხილისა ნებას მოგვცემს უფრო ხშირად ვასიამოვნოთ ჩვენი მოზარდი თაობა მათი აგებულობისათვის ასე საჭირო საკვებით. გულზე ხელი დავიდოთ და გავიხსენოთ ის აღტაცება და სიხარული, როდესაც საიდანმე ერთი პარკუჭანა ჩურჩხელა ანუ ჩამიჩი მიგვიღია! ჩვენ-კი ისე ვართ გაწუწკებულნი და ღვინით დამთვრალნი, რომ ორიოდე ჩათს

*) ამაზედ ხომ ჩვენ-მიერ გამოცემულ ადამ სმიტის წიგნშიაც წაიკითხავდით, „შრომა, სიმდიდრე და ფული“. ფასი 15 კ. გაგზავნით. ი. რ.

ტკბილსაც ვერ ვიმეტებთ ხოლმე საჭირო ხილის მოსამზადებლად!..

ნურც იმას იფიქრებს ქართველი, რომ ყურძნის ამ სახით გამოყენება იმდენს შემოსავალს ვერ მისცემს მას, რამდენსაც აძლევს იგი ღვინისა და არყის სახით. უსაფუძვლო აზრია: კარგად მოაწყეთ ეს საქმეც და ღარწმუნდებით, რომ მოხსენებულ ნაწარმოებსაც ისეთივე გასავალი ექნება, როგორც ღღეს ღვინოსა და არაყს აქვს და ქვეყანასაც შხამის მაგიერ სასარგებლო სანოვაგს მოუმზადებთ.

აყვავდება მაშინ ჩვენი ხილნარობაც: თხილი, კაკალი, ნუში, მსხალი, ვაშლი და მისთანები გახდება აუცილებელი სამკაული ჩვენი ყველა კარ-მიდამოსი, რადგანაც ნაყოფი მათი საჭირო იქნება ყურძნიდამ ნაწარმოების მოსამზადებლად და აღარც მარტო ვენახს იქნება მიჩერებული ჩვენი კაცი. მიიღეთ მხედველობაში ის გარემოებაც, რომ ჩვენში ძნელად მოიპოვება ოჯახი, რომ წელიწადში რამდენიმე ათი და ოცი თუმნის ღვინოსა და არაყს არა ხარჯავდეს. თუ ღმერთი შეგვეწია და სრული უსმელობის გზას დავადექით, ეს თუმნიანები ჩვენ სახლში დაგვრჩება და შეგვეძლება ისევ ოჯახის კეთილ-დღეობაზე და ანუ მის უკეთეს კვებაზე მოვიხმაროთ. არც ის იქნება ურთავო, რომ ყურძნის ამ გვარად მოხმარება გაუჩინს ჩვენს დედა-კაცებს და ქალებს სწორედ მათთვის ზედ-გამოჭრილ საშინაო საქმეს და მამა-კაცებს-კი მისცემს შეძლებას სხვა უფრო რთულ და მძიმე საქმეს მოახმარონ თავიანთი ძალ-ღონე... დასასრულ, ვსთხოვ ყველას, ვინც-კი ამ წიგნის გავლენის ქვეშ, დროებით ანუ სამუდამოთ, ხელს აიღებს ღვინისა და არყეულის სმაზე, ანუ, ვინც ნათქვამის მსგავსად ეცდება მოაწყოს თავისი ვენახის და ხილნარის წარმოება, — ყველა ეს, მოკლე წერილით გვაცნობონ ხოლმე ჩვენ, რისთვისაც ღიდად მადლიერნი დავრჩებით... ჩვენი აღრესი: თბილისი, ივანე პავლეს-ძე როსტომაშვილს.

ივანე როსტომაშვილის გამომცემანი 1896 წელს.

1896 წლის განმავლობაში გამოვა 18 ახალი ქართული წიგნი და 1 ალბომი— „ქართველთა ტომნი“ (ГРУЗИНСКІЯ ПЛЕМЕНА) ასზე მეტი სურათით და მოკლე აღწერით.

მეხუთე დ მეექვსე წიგნები— „ლინბარდი და გერტრუდა“ პეტალოცის სურათით და „უშტარის გონიერი მოვლა-მოშენება“ გამოვა თებერვალში.

ფასი მთელი გამოცემისა—4 მანეთი, რომელიც შეიძლება ნაწილ-ნაწილათაც შემოიტანოს ხელის-მომწერელმა: პირველი ორი მანეთი ხელის-მომწერის დროს, ხოლო დანარჩენი— მაისის პირველამდე. ალბომი გაეგზავნება მხოლოდ წლიურს ხელის-მომწერლებს.

ვინც ჩვენ გამოცემებს (ათი წიგნია ჩვენ-მიერ უკვე გამოცემული: ექვსი შარშან და ოთხი წელს. შარშანდელი ექვსი წიგნი ღირს ერთი მანეთი გაგზავნით) 10-ს თუ მეტს ცალს დაიბარებს, მანეთზე ექვსი შაური დაეთმობა და გაგზავნილთა ჩვენ გაუგზავნით.

ფული უნდა გამოიგზავნოს: Тифлисъ, Давид. пл., № 6, Ивану Павловичу Ростовову.